

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ

Маъруза: БИР ҚАНЧА ЖИНОЯТ СОДИР ЭТИШ (2 соат).

Маърузачи: Ахбаров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, бир қанча жиноят содир этиш тушунчаси, такроран жиноят содир этиш ва унинг белгилари, жиноятлар мажмуи, турлари, рецидив жиноят ва унинг турларини ўрганишдан иборат. Маърузада узоққа чўзилган ва давомли жиноятлар, уларнинг такроран жиноят содир этишдан фарқи масаласига алоҳида эътибор қаратилади. Маъруза якунида бир қанча жиноят содир этганлик учун жавобгарликка оид Олий суд Пленум қарорлари юзасидан фикр-мулоҳазалар айтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материални конструктив баён қилиш қobiliяти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган важлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар қўлаган ҳолда асослаш;
- бир қанча жиноят тушунчаси, унинг турлари амалий масалалар орқали аниқлай олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Бир қанча жиноятлар деб - бир шахснинг икки ва ундан ортиқ жиноятни содир этиши ва ҳар-бир қилмиши алоҳида жиноят таркибини ташкил қиладиган ҳаракатлар мажмуига айтилади.

Такроран жиноят содир этиш деб - шахс қасддан содир қилинадиган айнан бир-хил кўринишдаги жиноятни икки ёки ундан ортиқ марта содир этиши ва ушбу жиноятларнинг бирортаси учун ҳам судланмаган бўлишига такроран жиноят содир этиш деб айтилади.

Жиноятлар мажмуи деб - шахс жиноят қонуни турли моддаларида ёки бир моддасининг турли қисмларида назарда тутилган, икки ёки бир неча қилмишни қасддан ёки эҳтиётсизлик орқасидан содир этиши ва уларнинг ҳеч қайси учун судланмаган бўлишига айтилади.

Рецидив жиноят деб - муқаддам қасддан содир этган жинояти учун судланганлик ҳолати мавжуд бўлган шахс томонидан қасддан янги жиноят содир этилишига айтилади.

Жиноят қонуни рецидив жиноятни жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражаси ва муайян жиноятлар учун судланиш сонидан келиб чиқиб: - *оддий*; - *хавфли*; - *ўта хавфли* рецидив жиноятларга бўлади.

Оддий рецидив жиноят деб - шахс қасддан содир этилган ҳар қандай жинояти учун судлангандан сўнг (судланганлик муддати тугамасдан туриб), у томонидан қасддан янги жиноят содир этилишига айтилади.

Хавфли рецидив жиноят деб - шахснинг қасддан илгари содир этган жинояти учун судлангандан кейин (судланганлик муддати тугамасдан туриб) содир этган жиноятига айнан ўхшаш янги жиноятни қасддан содир этишига айтилади.

Ўта хавфли рецидив жиноят деб - *илгари оғир ёки ўта оғир жинояти учун судланиб, судланганлик муддати тугамасдан шахснинг қасддан беш йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиши мумкин бўлган қасддан янги жиноят содир этилишига айтилади.*

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Бир қанча жиноят содир этиш тушунчаси, унинг белгилари ва уларнинг турлари ёритиб ўтилади. Талабаларнинг эътибори, рецидив жиноятлар, уларнинг турлари масаласига алоҳида эътибор қаратилади.

Бир қанча жиноят содир этганлик учун жавобгарлик масаласи амалий мисоллар ва казуслар ёрдамида муҳокама қилинади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Амалдаги жиноят қонунига кўра, бир қанча жиноят содир этишнинг қуйидаги турлари мавжуд. Улар:

- такроран жиноят содир этиш;
- жиноятлар мажмуи;
- рецидив жиноят содир этиш.

Такроран жиноят содир этиш деб топишнинг бир қанча белгилари мавжуд бўлишини талаб қилади. Ушбу белгилар қуйидагилар:

- шахс томонидан икки ёки ундан ортиқ жиноятнинг содир этилиши;
- содир этилган жиноятларнинг фақат қасддан содир этилиши;
- жиноятнинг турли вақтларда содир этилиши;
- жиноятлар ЖК Махсус қисмининг айнан битта моддадасида назарда тутилган бўлиши ва ушбу моддада бир-хил жиноят таркиблари учун жавобгарлик белгиланган бўлишлиги;
- жиноятлар ЖК Махсус қисмининг айнан битта моддаси битта қисмида назарда тутилган бўлишлиги ва ушбу модда қисмида турли жиноят таркиблари учун ҳам жавобгарлик белгиланган бўлишлиги;
- қонунда назарда тутилган айрим ҳолларда, жиноятлар турли моддаларда назарда тутилган бўлишлиги;
- шахснинг содир этган жиноятларидан бирортаси учун ҳам судланган бўлмаслиги каби белгилар мавжуд бўлишини талаб этади.

Жиноят ҳуқуқ назариясига кўра жиноятлар мажмуи - ***реал ва идеал жами*** турларига бўлинади.

Жиноятларнинг ***реал жами деганда*** - ЖК Махсус қисми турли моддаларида (модданинг турли қисмларида) назарда тутилган муайян жиноят таркибини ташкил этувчи, жиний қилмишларни шахс турли вақтларда содир этишига айтилади.

Идеал жами деганда эса - шахснинг битта ҳатти-ҳаракати натижасида ЖК Махсус қисм турли моддаларида ёки бир моддасининг турли қисмларида назарда тутилган камида иккита жиноят таркиби белгиларини ташкил қиладиган ва қилмиш ушбу нормалардан бирортаси билан ҳам тўлиқ қамраб олинмайдиган жиноят турига айтилади.

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (4 соат):

1-семинар

1. Жиноят ҳуқуқида бир қанча жиноятлар тушунчаси ва турлари.
2. Такроран жиноят содир қилиш.
3. Такроран жиноят содир этишнинг давомли ва узоққа чўзилган жиноятлардан фарқи.

2-семинар

4. Жиноятлар жами тушунчаси ва турлари. Жиноятларнинг идеал ва реал жами.
5. Рецидив жиноят тушунчаси ва турлари.
6. Хавфли рецидив жиноят тушунчаси.
7. Ўта хавфли рецидив жиноят тушунчаси ва турлари.

6. КАЗУСЛАР:

1. П. томига ўрнатилган Ф.га тегишли спутник антеннасини ўғирлашни сўраб Т.га мурожаат этди ва унга 2000 сўм тўлашни ваъда қилди. Ўғирланган антеннага эга бўлганидан бир неча кун кейин П. Ф.га тегишли видеомагнитофонни ўғирламоқчи бўлганида қўлга олинди. Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 27-моддаси ва 169-моддаси 1-қисми билан ҳамда ЖКнинг 25-моддаси ва 169-моддаси 3-қисми “а” банди билан, яъни такроран ўғрилик содир этишга суиқасд деб квалификация қилди. Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 169-моддаси 3-қисми “а” банди билан квалификация қилиш қонунда асосланганми?

2. Ч. рашк туфайли К.га ўртача оғир шикаст етказди. Ч. аввал ЖКнинг 104-моддаси 1-қисми билан, яъни қасддан оғир шикаст етказганлиги учун судланганлигини ҳисобга олиб, терговчи унинг ҳаракатини ЖКнинг 105-моддаси 2-қисми “к” банди билан квалификация қилди. Ч.нинг ҳаракатини ЖКнинг 105-моддаси 2-қисми “к” банди билан квалификация қилиш қонунда асосланганми?

3. Н. ЖКнинг 105-моддаси 1-қисмида кўрсатилган жинояти учун энг кам ойлик иш ҳақидан 25 % ушлаб қолиш ҳамда бир йил ахлоқ тузатиш иши билан жазоланган. Жазони ўтаб бўлганидан бир йилу икки ойдан кейин Н. яна худди шундай жиноят содир етиб, ЖКнинг 105-моддаси 2-қисми “к” банди билан, яъни хавфли ретсидивист томонидан содир етилган жиноят деб квалификация қилинди. Н.нинг ҳаракатини у содир этган янги аналогик жиноят содир қилиш вақтида ҳисобга олиб, ЖКнинг 105-моддаси 2-қисми “к” банди билан квалификация қилиш қонунда асосланганми?

4. Ш. йирик тадбиркорнинг хотинига хат юбориб, хатда агар Т. унга йирик пул суммасини бермаса, эрига уни обрўсизлантирадиган суратларни беришини айтган. Т. айtilган муддатда талабни бажармагани учун Ш. янада дағдағали хат юбориб, унинг ичига сурат нусхаларини солиб юборади. Терговчи Ш.нинг ҳаракатини ЖКнинг 165-моддаси 2-қисми “а” банди билан, яъни такроран товламачилик содир этиш деб квалификация қилади. Ҳимоячи эса, Ш. иккита эмас, битта товламачилик содир етган деб, унинг ҳаракатини ЖКнинг 165-моддаси 1-қисми билан квалификация қилиш кераклигини айтди. Ҳимоячининг фикри қонунда асосланганми?

5. Ш. П.га нисбатан ЖКнинг 164-моддаси 4-қисми “б” бандида кўрсатилган босқинчиликни содир қилади. Ш.нинг аввал ЖКнинг 166-моддаси 4-қисми “а” банди билан жиноят содир этиб, ўн йил озодликдан маҳрум етилганини ҳисобга олиб, терговчи унинг ҳаракатини ЖКнинг 164-моддаси 4-қисми “б” банди билан квалификация қилади. Терговчининг бундай квалификация қилиши қонунда асосланганми?

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Кабулов Р., Якубов А.С., Шакуров Р.Р. ва бошқалар. Жиноят ҳукуқи. Умумий қисм. Услубий материаллар.—Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2004.—53 б.
2. Рустамбаев М.Ҳ. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳукуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илм зиё, 2011. – 400 б.
3. Rustamboyev M.H. Jinoyat huquqi (umumiy qism). Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
4. Усмоналиев М., Бакунов П.Б. Жиноят ҳукуқи. Умумий қисм. Олий ўқув юртлари учун дарслик. —Т., «Янги аср авлоди», 2010, 664 бет.
5. Усмоналиев М., Юсупов Б. Жиноятлар мажмининг айрим муаммолари. // Ж. Хўжалик ва ҳукук. - 2002. -3-сон. —Б.23-26.
6. Усмоналиев М., Умидуллаев Ж. Жиноят ҳукуқида рецидив жиноят тушунчаси // Ж. Ўзбекистон Республикаси Олий Судининг ахборотномаси.- 2002.- 1-2 сон. —Б. 69-71.
7. <http://www.lex.uz>

8. <http://www.tsul.uz>
9. <http://www.norma.uz>

МАСАЛА

1. А. исмли шахс 2013 йил 10 май куни ўз иш жойида К. исмли шахснинг ҳамёнидан 2000 АҚШ доллари миқдоридаги пулни ўғирлаган. 2013 йилнинг 15 октябрида эса , жуда кўп миқдордаги валюта қимматликларини С.исмли шахс автомашинасидан ўғирлаб кетган. Терговчи А.нинг дастлабки жиноят ЖК 169-модда 2-қисм “а” бандида назарда тутилган ўғирлик жинояти таркибини, кейингиси эса ЖК 169-модда 4-қисм “а” бандида назарда тутилган жиноят таркибини беради. Сизнингча А.нинг ҳаракталарида бир қанча жиноят содир этишнинг қайси тури мавжуд?

2. К. исмли шахс 2013 йил 8 январда жабрланувчи томонидан қилинган ғайриқонуний ҳаракатлар натижасида юзага келган кучли руҳий ҳолатида зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиб, қасддан одам ўлдириш жиноятини содир қилди.

К.нинг ҳаракатларига бир қанча жиноятлар қоидаларидан келиб чиқиб баҳо беринг (ЖК 98 ва 100-моддалари билан танишиб чиқинг).

3. Р. исмли шахс жабрланувчи томонидан қилинган ғайриқонуний ҳаракатлар натижасида юзага келган кучли руҳий ҳолатида ўта шафқатсизлик билан қасддан одам ўлдирган.

Р.нинг ҳаракатларига бир қанча жиноятлар қоидаларидан келиб чиқиб баҳо беринг (ЖК 98 ва 97-модда “ж” банди билан танишиб чиқинг).

4. П. 2004 йил 2 июлда безорилик оқибатида қасддан баданга оғир шикаст етказганлиги учун ЖК 104-модда 2-қисм “е” банди билан 6 йил муддатга судланган. 2013 йил 12 мада эса ЖК 277-модда 2-қисмида назарда тутилган жиноятни содир этди.

П.нинг қилмишига бер неча жиноят содир этиш қоидасидан келиб чиқиб юридик баҳо беринг.

